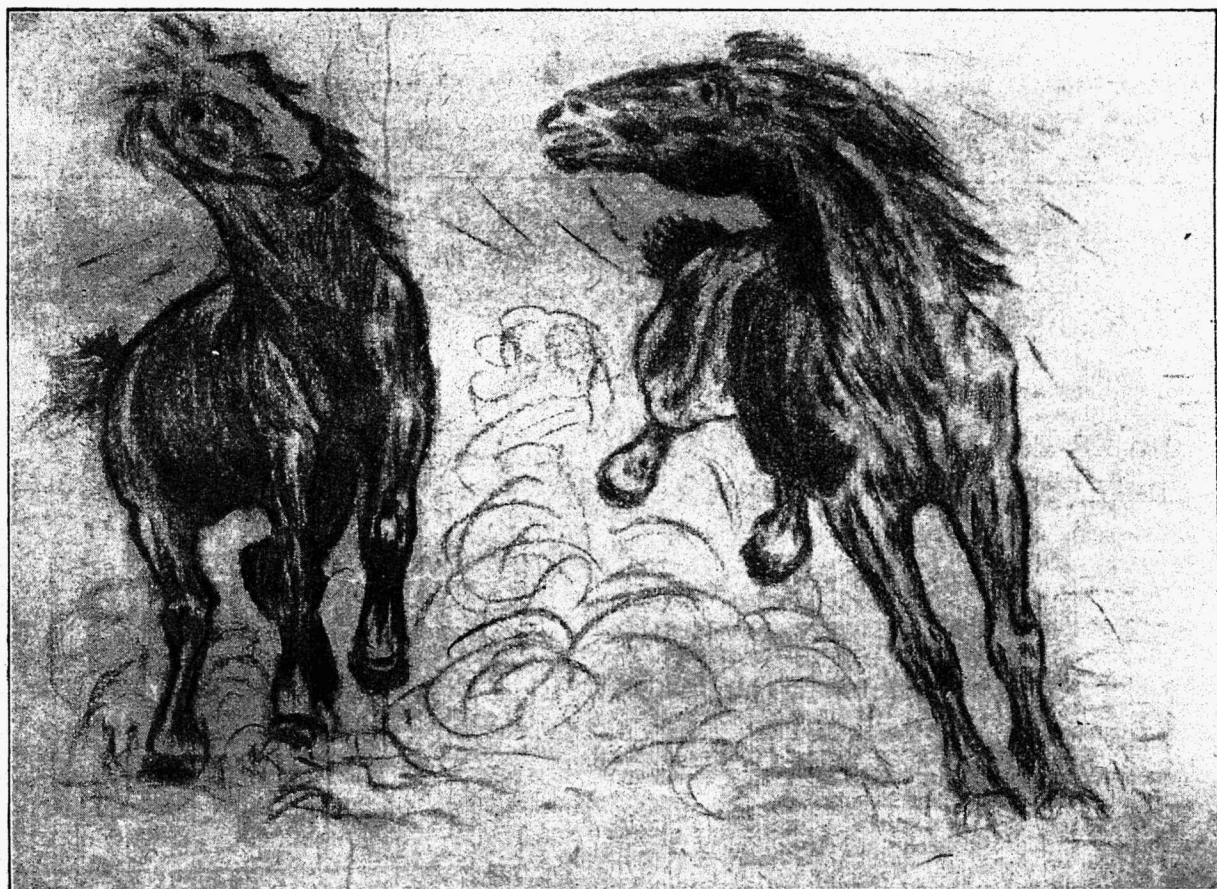

27. MÄRTS

1925

IV AASTAKÄIK

NOORTE KAASTÕÖ

VIKERKAARLASE LINDA VILJAK'I JOONISTUS

Kirjatööde auhinnavõistlus.

Vikerkaarlased! Te kõik tunnete lauluisa Fr. Kreutzwaldi, kunstnik⁷Ants Laipmani maalitud pilti, kus laulik, üks Eesti tuleviku rajajaist, seisab ja pilk ulatub „vaatama nagu kaugele tulevikku: „Kaugelt näen kodu kasvama“. Ja Eesti kodu kasvab — sai!

Igaüks tunneb Eesti kuldset vanasõna: „Oma tuba, oma luba.“ Sääli on riik, kus igaüks on kuningas, täeline peremees, kes vabalt võib lasta valitseda oma vaimu.

Käes on aeg, kus kasvamisel ja loomisel on Fr. Kreutzwaldi ennustuses nähtud Eesti kodu. Milline ta saab? Milliseks ta loovad meie noored, Eesti tõusev põlv? Milline vaim saab valitsema temas? — Ja vaadake, see ongi meie kirjatööde teema või aine: **Missuguseks looksid oma kodu?**

Osa võtta võistlusest võivad kõik „Vikerkaare“ lugejad.

Tähtaeg: 10. mai, mis ajaks tõõd „Vikerkaare“ toimetusele, Pikk-tän. 2, Tallinn, vaja sisse saata, autori nime ja aadressiga.

Auhind: Mõni kirjanduslik teos, mille välikul auhinna saaja soovid arvesse võetakse.

Auhinna osaliseks saanud töö avaldatakse „Vikerkaares“.

Üleskutse.

3. augustil 1920. a. suri ootamata Eesti üldiselt tunnustatud helilooja **Peeter Süda**, kes ka ühtlasi oli üks energilisematest Eesti rahvaviiside kogujaist, jättes järele suure kogu kõrgeväärtuslikke helitõid käsikirjas. Kadunu mälestuse jäädvustamiseks asutati kadunu sõprade poolt kohe tema surma järel „**Peeter Süda Mälestuse Jäädvustamise Toimkond**“, mis läinud aastal ühinguks muudeti. Nimetatud toimkond ja hiljem ühing on seni kokku kogunud kõik, mis P. Süda'le järele jäänud — kompositsioonide käsikirjad (originaalid), raamatud, noodid, kirjavahetuse, pildistused j. m. — sõnaga kõik, mis P. Süda nimega kuidagi ühenduses; sääli hulgas ka vana külameistri tehtud orel, millel P. Süda esimest õppust sai.

Pääle selle on kadunu matusepaik Tallinna Kaarli kiriku vanal surnuaial toimkonna ja kadunu lähemate sõprade poolt korda seatud ja korras hoitud.

Kuid kadunu mälestuse vääriliseks austamiseks ja jäädvustamiseks on veel palju teha. Ühingu tähtsamad ülesanded on: 1) kadunu helitõõde kirjastamine, 2) mälestussamba püstitamine, 3) haua korrashoidmine ja 4) P. Süda nimelise abiraha asutamine Tallinna Kõrgema Muusikakooli juure — missuguste teostamiseks ühingu juure vastavad kapitalid otsustati asutada.

Seks puudub aga ühingul raha. Kapitalide asutamiseks saadi hr. siseministrilt luba rahalise korjanduse toimepanemiseks nimeliste korjanduslehtedega. Nüüd, kus hoogsalt on rahakorjamisele asutud, koputame kõigi kaaskodanikkude südame pihta — aidaku igaüks jõudumööda kaasa, ohverdades mõne vähemagi summa. Annetusi võtavad vastu: ajalehtede talitused, pangad, P. S. M. J. Ü. (Peeter Süda Mälestuse Jäädvustamise Ühingu) liikmed ja usaldusmehed. Igale annetajale antakse kviitungi vastu.

Posti kaudu saadetavaid summasid palume adresseerida: Tallinn, Eesti Muuseum, hra A. Pulst.

Rohket kaastõõd lootes

Juhatus.

Et Draamateatri rahaline loterii 24. maiks s. a. edasi lükati,

siis on ka uutel „Vikerkaare“ 1/2 aasta tellijatel veel võimalus suurt võitu (1.000.000 mk.) omandada.

Igaüks, kes „Vikerkaare“ 1/2 aasta tellimise kuni 20. maini s. a.

sisse saadab, saab ühe Draamateatri loteriipileti

kingituseks.

Toimetusele saadetud kirjandus.

„**Odamees**“ nr. 1, IV. aastakäik, illustreeritud kuukiri, hind 40 marka. Toimetus Tartus, Promenaadi 7-a.

„**Protestantline ilm**“ nr. 3, III. aastakäik, ilmub üks kord kuus Tallinnas. Hind 20 mk.

„**Sõdur**“ nr. 9, VII. aastakäik, sõjaasjanduse ajakiri, ilmub kord nädalas. Toimetus ja talitus: Tallinn, Pagari tän. 1, tuba 50. Hind 20 mk.

„**Sõjateadlane I**“, jaanuar 1925; ajakirja „Sõduri“ väljaanne, Tallinn. 64 lhek.

„**Keeleuendus**“ nr. 1, I aastakäik 1925. Aegkiri õigekeelsuse ja keeleuenduse edendamiseks. Ilmub Saaremaa Yhisgymnaasiumi keelelise Ringi väljaandel. Toimetaja Joh. Aavik. Üksiku numbril hind 25 mk.

„**Eesti Skout**“ nr. 2. Eesti Skoutide Maleva Häälekandja. Toimetus ja talitus: Tartu, Aia tän. 19. Hind 20 mk.

Peitepilt.

Kus on kaasuisutaja?

Nr. 13.

Vastutav toimetaja: Ernst Raudsepp. * Tegev toimetaja: J. Neggo-Võsalo.
Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

1925.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk t. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kl. 1—2.
Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.
Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk. Üksik number 15 mk.

ASUTAGEM RAAMATUKOGUSID!

S. Smiles'i ainetel K. E.

Milline kirju seltskond on raamatukogu! Raamatud reas kui sõdurid, kõige mitmekesisemais ilikondades. Üks kallid kuldköites, sääsamas teine lihtsas hallis kuuekeses. Ja ometi on vahest too lihtne raamatukene palju väärtuslikum kui esimene.

Missugune truu sõber võib hää raamat olla! Missuguse innuga võib teda lugeda ning maitsa. Kes kord aru saab hääde raamatute väärtusest, see ei jää neile ilalgi võõraks. Mis oleks olnud, kui ei oleks leitud abi-nõu inimvaimu saavutuste alalhoidmiseks. Vaevalt oleks ilm niikaugele arenenud kui praegu. Oleks puudunud võimalus alles hoida põlvest põlve suuri loominguid, ütles täiendada leidusi ning uurimusi, mis omakord oleks võimatuks teind kultuurilise arenemise.

Nüüd aga võime maitsa vanu, antiikaja teoseid samuti, nagu oleks nad loodud meie päevil. Raamatute kaudu elavad suured inimvaimud meie keskel edasi. Meie võime maitsa Homerosel, Plato, Shakespeare ja paljude teiste teoseid, kes ise ammugi surmud ja kelle luud ammugi kõdunud. Kuid oma teoste kaudu elavad nad igavesti meie keskel edasi.

Kui ei oleks raamatut, ei saaks inimvaim kuidagi areneda. Inimene, kes piitab hariduse ning intelligentsuse poole, teeb juba kõige varasemas nooruses tegemist raamatuga, alates raabitsaga. Ajajooksul mõjub üks või teine raamat rohkem inimesele, määrates tihti ta elukarjate valliku või tegutsemise. Aegamööda süveneb inimene oma eriala puurtuvasse raamatuisse, tehes pääasjalikult ainult nendega tegemist. Kuid üks, see on hää ilukirjandus, jääb alati kõigile kättesaadavaks, lugemiseks ning maitsmiseks. Selle maitsmine õhustab inimese hinge, tehes ta harmooniliseks ja ilusaks.

Nagu juba tähendatud, võib mõni teos suurt mõju tegutsemise päale avaldada — ja eriti kergesti saab just

noorsugu mõjutatud. Esimene raamat, mis noore hingele tõsiselt mõjub, võib ta ellu tihti pöörde tuua. Ta õhutab valmistusega tööle ja kasvatab iseloomu. Nii mõjus Shakespeare lugemine Shillerile tunduvalt, kuna Shakespeare talle suureks eeskujuks sai. Samuti juhtis Buffoni „Looduslugu“ Lacépède loodusteaduse uurimisele, kuna ta seda raamatut ikka jälle luges. Goethe luges „Götz von Berlichingen'i elulugu“ ja tas ärkas kohe tung sellele ainele poeetilist vormi anda.

„Loomulik kalduvus lugemisele ja vaaimisele tööle,“ ütles Thomas Hood, „ei ole mind kõlbliselt hukkuda lasknud, nii nagu paljud on hävinend, kes varakult vanemad kaotasid... Kes Pope'i ja Addisoni loeb ning Shakespeare'i ja Miltoniga harjund on, läheb vaevalt halba seltskonda.“

Erasmus, suur õpetlane, leidis kirjanduse möödapääsmatu vajaduse olevat. Tihti jättis ta endal kuue ostmata, et aga oma raamatute-tagavara täiendada. Cicero teosed olid ta lemmikud, ja ta tundis alati lõbu neid lugedes.

Suur õn kõlbline mõju, mida raamatud inimesele ajajooksul on avaldand. Raamatuisse on peidetud kõik teadmised. Neis on teateid inimeste tööst, katsetest, edust teadustes, filosoofias, tehnikas, kunstis, usus jne.

Raamatud, eriti kirjandus kitsamas mõttes, on suurimaks liikumisjõuks kõigil aegil olnud. „Piiblist päale,“ ütles De Banald, „on raamatud need, mis on revolutsioonine sünnitand. Rabelais Prantsusmaal ja Cervantes Hispaanias tegid lõpu igamend munkade võimutsemisele ja rüütlisusele. Seejuures ei tarvitand nad muud võitlusabinõu kui ainult naeruvääristamist kirjanduses.“

Raamatuis kanduvad edasi muistsete geenluste valmusünnitused. Hoidub alati rahvaluule, rahva omapära.

Inimese teod ja vourused hääbuvad ühes temaga, ainult oma vaimutoodete kaudu jääb ta isik mele keskele elama.

Nii näeme, et kirjandus on suur ning mõjuv tegur inimkonna arenduses. Olgu seepärast hääde raamatute muretsemine iga inimese esimesi kohuseid.

Raamatut peab hoidma ja tast lugu pidama. Esimene hool olgu, et talle alati jääks esteetiline väljund. Kui hästi võivad mõjuda ilusti ja esteetiliselt korraldatud raamatud. Kuid kui tihti näeme, kui halvasti käiakse oma hää sõbra, raamatuga, ümber. Hale on näha, kui-

das raamatul puuduvad kaaned, lehed on rebitud ning määratud. Tõesti pole pahemat pilti, kui näha sarnaseid varemeid riivil või laual.

Igatahes peab ses suhtes raamatule rohkem tähelepanu pöörama, sest miski ei haava rohkem esteetilisi tundeid, kui kaunis teos räbaldund raamatus. Kena seevastu on puhas ja korralik raamatukogu.

Hääde raamatute muretsemine ning nende eest hoolitsemine jäägu iga noore ülesandeks. Kes õpib lugu pidama raamatust ja hääst ajakirjast, see näeb tõesti, et ta on tema parim seltsiline igal ajal.

LIIVLASTE LAULUKOOR EESTIS.

Väikene soomesugu rannarahvas — liivlased — elutseb praegu umbes 1800 liikmelise asundusena Läänemere rannas Lätimaal. Vanasti, kui soomesugu rahvad Baltimere maile rändasid, olid liivlased eestlaste ja soomlastega ühejõuline, suur suguharu. Kui XII aasta-

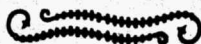
taudide ja katkude tagajärjel, oli liivlaste arv viimasel ajal üsna väikeseks kahanenud. Lõpuks on veel ilmasõda, mis Lätimaagi üle uhas, ja hilisemad revolutsiooni ning iseseisvusvõitluste päevad palju liivlaste laialipillutamiseks kaasa mõjunud.

Liivi haridusseltsi segakoor. Vanemuses 13. III 1925. a. lauluproovil üles võetud. Keskel X prl. Margarete Stalte, koorijuhataja; temast pahemal pool XX hra Lepste, Liivi haridusseltsi esimees. XXX Liivlane Volgansky, ärksam tegelane oma kodupaigas. XXXX Liivi kõster. 5. Prl. Vilma (vikerkaarlane), kes kõneles Eesti keelt, mille ta omandanud „Vikerkaart“ lugedes.

sajal Baltimere maadele esimesed Saksa ordumehed tulid, langesid liivlased kõige esimestena nende võimu alla. Sellest ajast päle on nad palju kannatanud. Meie maal valitsenud laastavate võitluste tõttu, kus alatasa üks võim teise käest kaubunduslikult tähtsaid Baltimere maid ära püüdis kiskuda, lisaks veel tapvate

Kuid püsinud on väikene kalurite asundus merekaldal. Sääil on tärnanud nüüd huvi oma keele ja rahvuse alalhoidmise poole. Esimene liivlaste laulukoor, mis nell päivil Tartus ja Tallinnas võõrsil oli, on esimene pääsukene, mis sellest rahvusliku iseteadvuse tunde tärkamisest tunnistust annab.

KARUPOEG.

Mortimer Batten.

Tõlk. V. V—er.

Pälke vajus aeglaselt Kaljumägestiku halli mäeharja varju. Must emakaru läks oma pojaga seedrisalust koopa poole. Ta oli esmakordselt sattunud suure sala' likult sosistavasse loodusriiki, mis, nagu talle näis, lõppes metsaga.

Väike jõngerman oli küllastusenü sõonud magusaid metsajuuri, ja tagasimineku näis talle pikk ja väsitav. Kord kukkus ta kuhugi puujuurte vahele auku ja lamas sääl selili, abitult siputades jalgu, kuni ema ta välja aitas; teises kohas kriimustas ta oma nina okaspöösas veriseks. Viimaks jõudis karuema pojaga suurele lagendikule, ümbritsetud vägevate puudega. Siin oli kergem liikuda; kuid korraga seisatas emakaru, haist's õhku ja tegi poolpööre tagasi. Sõiski ei pääsenud metselanikud nägemata padrikusse tagasi: sammu kakskümmendviis neist eemal ilmus puie tagant nähtavale noor poiss. Tema kaela ümbritses tulipumane rätik; jalad nahast mukassiinides astusid hääletult; tema kuub oli pehmest pruunist nahast. Noormehe nägu oli päivitanud; teraselt vaatasid hallid silmad päikesest pleegitud sombrero alt.

Enne, kui emakaru aru sai seisukorra kohutavusest, kärgatus kaks pauku, ja poiss jooksis tema poole. Hirmukarjatusega hüppas emakaru üle poja ja jooksis meeletul hirmul kaudu lagendikku. Karupoeg, kaotanud silmist ema, puges langenud puu alla, kuid tema tagumised jalad jäid paistma värskel rohelistel rohel.

Tähele panemata loomakese teravaid hambaid ja meelehekklikke küünistusi, tõmbas noor kütt ta puutüve alt välja, haaras sülle ja jooksis järve poole.

Emakaru seisatas, otsekui meele tuletades, et ta midagi unustanud, hõlhis ettevaatlikult pöösastikku ja ringles sel kohal, kus kohtas hirmsa inimolevuse. See oli kadunud. Emakaru aimas kohe, mis juhtunud. Kui ta varast nägi, oli viimane juba kaugel ja sõudis kerges lootsikus eemal järvel, hoides tema pojakest põlvede vahel.

Ta jooksis kaua pikki kallast lootsikule järele, komistades igal sammul, sest ta silmad olid kändunud kaduvale pojale. Sääl sulges tema teed suur jõgi, nii lai, et emakaru ei sõandanud temast üle ujuda. Siin peatus ta, tohtu, üksik, ja vaatas ahastades järvele, kuni õhtune udu neelas lootsiku.

Kui poiss — teda hiiti Shem Barrot — kindlasti veendus, et vana loom on väsinud teda jälginast, pööras ta kogu tähelepanu väikesele vangile. Otsides taskust mõned hallitanud ja tolmunud kuivikutükikesed, pakkus Shem neid loomale. Karupoeg näris matsutades kuivikutuid ja tundis iga suutälega kasvavat luvi oma uue seitsilise vastu.

Sääl silmas poiss vereplekke karupoja ninal. Ta silmad pehmenevad silmapikiselt, nagu omas kaastundliku hme.

„Vaene loomake!“ sosistas ta. „Tegin sulle vist haiget.“

Ta päästis kaela ümbert oma punase rätik ja pühkis õrnalt vere; siis liikus lootsik edasi.

„Õeke“, hüüdis Shem, rutates kaldalt väikese palkmaja poole, milles ta elas isa ja õega. „Vaata omelt, mis mina tõin!“

Maja ees lõhkus hoolsasti puud aasta viieteistkümmene vanune meeldiv punapalgeline, tervisküllane Kanada neiu.

Ta kuulis venna hüüdu, viskas kirve ja jooksis talle vastu. Shem pani karupoja maha, kuid nähes teist inimest, ronis ehmatanud loomake kiiresti lähema puu otsa. Muide, vend ja õde töid ta varsi jälle alla.

„Oled vahva poiss,“ tähendas Dora, kuulates venna lühikest jutustust.

Siis korraldasid nad ühtselt karupojale eluaseme vanast koerakongist, mis rõdu all seisis.

Nende isa, Dan Barrot, oli vaikne, kuid äkil'ne inimene. Tol õhtul tuli ta metsatöölt hiljem harilikust, nälgine ja väsinud.

Dora valmistas erilist maitseva õhtusöögi ja alles siis, kui isa oli sõõnud, jooksis ta toast ja tuli peagi tagasi, karupoeg süles.

Shemi ja Dora üllatuseks pahanes isa. Ta karjus ja sõitles ja ütles lõpuks, et ei luba enda juure jätta „sarnast risu“, nagu karupoeg. Küllusenü tõreledes jäi Dan rahulikumaks. Istudes õililambi valgel, vaikis ta nüüd, vaadates pahatahtlikult noore looma tarkadesse silmadesse.

Dora lähenes seljatagant isale, pani käed ümber tema kaela, surus oma pehme põse tema näo vastu ja sosistas talle kõrva midagi meelitavat ja õrna.

„Mu jumal“, mõtles Dan: „kui sarnaneb ta oma surmud emale!“ Dani nägu muutus lahkemaks.

„Hää küll“, ütles. „Aga kuulake: kas teate, mis juhtus Manueliga, indiaani trapperiga? Teate, kuidas ta suri? Ta piidid kinni samasuguse karupoja ja kasvatas üles. Loom oli täiesti taltus ja pühapäeviti andsid töölised saeveskilt Manuelile tubakat ja raha, et ta endaga kaasa tooks karupoja, kes neid lõbustas. Ühel päeval jäi Manuel halgeks, ja neetud loomarisu tungis tema kalgale ja mürdis ta. Sama lugu võib juhtuda ka sinuga, Shem, minuga ja Doraga.“

Puurahja vaikis ja lisas siis:

„Kui karupoeg veel väike, ei ole midagi tema vastu, kuid nüpea, kui itlen, et temast peate lahti saama, viite ta ära. Kas kuullete? Ja vastu vaidlemata!“

Asi jäigi nii; karupoeg sõi, oli terve ja kasvas. Tema, viite ta ära. Kus kuullete? Ja vastu vaidlemata!“ loom sammugi maha ei jäänud; Shem naeris samuti vaadates teda ja Danilgi oli häämeel kuulata nende naeru.

Tihti kutsusid vend ja õde Joe endaga metsa kaasa, peitsid end puu taha ja vaatasid siis naerdes, kuidas ta kokkumurt ümber luusis, neid otsides. Shemi ehk Dorat nähes oli Joe häameel otsatu.

Kord juhtus Shem kergitama suurt laia kivi ja leidis säält sipelgapesa. Ta näitas Joele jooksivad putuka'd, ja karupoeg hakkas loomusunnil neid keelega püüdma. Nii sai ta teada, et sipelgad on väga mokapärane maitsuroog. Sest ajast oli vennal ja õel uus ajaviide.

Üks neist kergitas kivi ja hüüdis: „Joe, sipelgad, sipelgad!“ ja kui Joe sinna jooksis, kergitas teine uut kivi ja karjus omakorda: „Joe, sipelgad.“

Karupoeg jooksles sinna-täna, teadmata, kuhu minna, komistas kividele ja kändudele, kukkus ja väherdas samblas. Kui ta lõpuks ihe kummul'põõrdud kivi juure jõndis, olid sipelgad enamjaolt juba peitu pugunud, ja Dora ning Shem naersid lõbusalt, nähes Joe meeletähma.

Dan muutis sootumalt oma arvamise karupoja kohta. „Ta on otsekui väike laps,“ rääkis Barrot oma tõselsimeestele. „Mängib ja hullab lastega nagu koerakutsikas.“

Tuli siigis. Danil oli kahju lahkuda Joest, kuid ta tahtis siiski teda ära anda, kuigi vast ainult varemalt antud lubaduse tõttu. Joe oli suureks ja tugevaks sirgunud, kuid näis endiselt kodune.

— Noh, o'ete kiüllalt hullanud temaga — ütles kord Dan lastele, kui nad ihes Joega metsa läksid. — Tuleval nädalal viin ta Nelsoni müügile. —

Agaga vahetääl juhtus ootamata kurb sündmus. Ühel päeval toodi Dan okstest kanderammi metsast koju. Ta oli jalalu murdnud.

„Asi on halb,“ ütles arst saeveskilt: „vähemalt paar nädalat peab ta voodis lamama.“

Järgnenud päevade askeldustes ja muredes ei mõelnud keegi Joe pääle. Mõistetavalt, tundis ta end maha-äetuna ja kord, lõpuliikult tüdinenud üksildusest, rebis pooleks teda hoitava ahela. Tol päeval lamas Dan üksik onnis. Shem oli jahil, et lasta õhtuks paar vesikana, kuna Dora aurikul lähemasse linna sõitis tarvliku toidutagavara järele. Onni uks oli avall, et tuppa pääseks värske, jahutat õhk. Sääil kuulis puurauja ukselehel pehmeid samme. Ta pööras pää ja nägi, et Joe rõdult tuppa tuleb.

Haige palavikuuumas ajus ärkas kole aimdus. Talle tuli meele indiaani trapper Manuel. Oli näinud oma silmaga seda koledat kurbmängu. Oli ise surmanud ka karu, kes vaiksest ja kodusest muutunud korruga inim-sööjaks.

Aimdus teda ootavast saatusest valdas ta meeletu hirmuna. Kiristades hambaid, Barrot surus käed rusikasse ja vaatas teraselt Joe pääle. Karu aga lähenes kõige rahulikumas meeletus voodile ja pani oma suure käpa haige näole.

Dan andis talle tugeva hoobi vastu nina; karu taganes pilguks.

See näis talle lõbusa mänguna ja ta muendas kallaletungimist.

Barrot sai aru oma esialgse teguviisi meeletusest. Ta meelitas Joed, teda kõrvatagan sügades, kõneles temaga, käskides teda toast lahkuda.

Sääil valdas Joe tähelepanu voodilt ripnev tekiäär; ta haaras selle hammastesse ja piherdas varsi tekiga toapõrandal, jättes Dani poolalasti kitsale süngile.

Dan hingas kergendatult. Rasked higipisarad kasisid tema surnukahvatut nägu. Haige silmad vaatasid ukse poole. Joe oli ihes voodivaibaga toast kadunud.

Sääil langes Dani pilk põrandale, ja ta nägi põrandalauel kitsast musta riba. Mis võis see olla? Barrot polnud varemalt sääil midagi sarnast märganud. Hetkeks silmi sulgedes, avas ta uuesti silmalaud. Riba näis lähenevat temale, roomates pikkamisi, kuid järjekindlalt.

Oo koledest! See oli terve sipelgate sõjavägi. Hirmunud Dan nägi nüüd iga üksikut loomakest; nad liikusid massina tema poole.

Dan sulges silmad ja pööris näo kõrvale. See polnud uninägu, vaid kohutav ilmus. Kui ta uuesti põrandale vaatas, oli sipelgate eelvägi juba süngi all ja ronis voodialgu mööda ülles.

Korruga tundis ta põletavat valu käeseljal, ja kui ta käe tõstis, kukkus voodilinale suur sipelgas. Uued ja uued tulitavad salvatused! Kädel, külgedel, paistetunud jalgadel! Sajad väikesed elukad jooksid süngil.

See oli väljakannatamatu. Sipelgad sõid teda elusana. Barrot katsus raputada neid endalt, kuid seda vihasemalt tungisid nad kallale. Dan hüüdis appi. Talle vastas vaid metsavikus.

Sarnastel silmapilkudel töötab mõte iseäranis erksalt, ja õnnetu silma ette ilmub pilt, mida ta alles hiljuti metsas nägi. Tõustes süngilt niipalju, kui lubas tema murtud jalg, hingas Barrot võimalikult rohkem õhku ja hüüdis kõigest jõust:

„Sipelgad, Joe, sipelgad, sipelgad!“

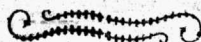
Hüüdis lakkamata, korralt valjemini. Viimaks kuulduid tasased sammud ja tuppa jooksis Joe. Haige sirutas loomale vastu värisevad käed; karu lähenes süngile.

Joe püüdis suurepäraselt sipelgaid neid ahnelt keelega ahmides, ja nad kahanesid kiirelt. Kui õrnalt libises karu külm nina haige tulitaval nahal! Kui hellalt, otseku paitades, puudutas looma paks karv tema puudunud ihuliikmeid! Dan pani käe Joe kaelale ja ütles:

„Joe, Joe, miks kasvad suureks,“ ütles Dan Barrot kurvalt. „Kui kahju et sa alati väikeseks karupojaks ei või jääda ja meile juures elada! Varsi tuleb siia tsirkuseperemees, ja sa pead temaga kaasa minema. Teistti ei saa, Joe.“

Kuid päevad järgnesid päevadele; ostja ei tulnud. Joe aga vaatas ikka sagedamini tähtedest valgustatud metsatihnikuid. Midagi kutsus, meelitas teda, ja ta kuulatas tähelepanelikult seda sõnatut hiliidu. See oli loodus.

Ühel õhtul hilis karu värvast välja; siigisene loodus meelitas, mets kutsus oma rüppe... Joe, väike karupoeg, oli jälle oma metsikus, kuid armsas kodus.

KUIDAS KEHA TASAKAALUS HOITAKSE.

Juhan Klein.

1. Tasakaaluliigutuste juht ja selle teatesaatjad.

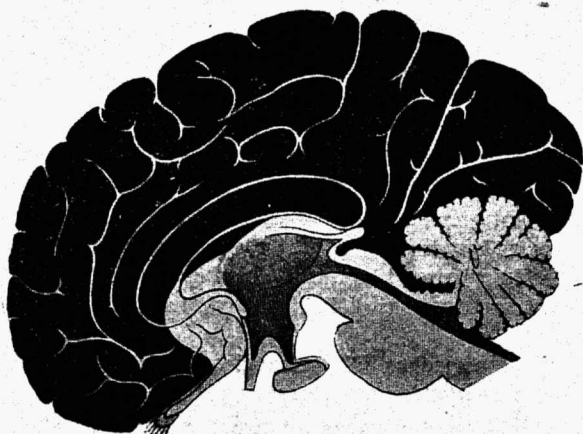
Kui inimene on suuremal määral tarvitanud üht kõigile tuttavat miirki, siis hakkab ta tulkuma ja kaotab — tasakaalu. Säärasega lõpetatakse jutt ja läbikäimine.

Kui mingisuguse riigi välisministeerium on välja-kutsuva noodiga maha saanud, siis lõpetavad teised riigid temaga diplomaatlikud suhted.

Need kaks nähtust on võrreldavad. Sest ka inimene on riik, — rakkude riik! Ka siin on oma välispoliitika — tasakaaluhoidmine ja seda juhtiv organ, välisministeerium, — väike pääaju! Alatas saadab see närvide kaudu — selgroo üdi — alamministeeriumi vahetlitsusel muskklitesse käske, — kord vaja nii tegutseda, kord teistsiti, kord tugevamini pingul olla, kord lõtvuda. Kord käsutatakse suuremat muskklirühma, kord vähemat. Täpselt ja üksikasjaliselt jagatakse neile käsud ja täpselt ning vastuvaldlemata täidavad nad oma ülesannet...

Teistsiti on lugu siis, kui väike pääaju on vigastada saanud. Väikesest pääajust tulevad noodid pole nüüd õigel kohal, nii mõndagi asja tuleb alamministeeriumil, selgrooüdil, täiesti oma mõul ja jõul juhtida, milleks tal aga vastav vilumus puudub. Könnak on siis taaruv ja abitu, keha võib kergesti ümber kukkuda, liikumised on kohmakad ja ebatäpsed, liikmed värisevad. Kõik see on loomakatsete juures kindlaks tehtud. Tõsi, tarviduse korral võivad selgrooüdi rakud „õppida“, harjuda väikesest pääaju aset väitma... On leitud inimesi, kel väike pääaju on — puudunud!

Inimesel, imetajail loomadel, lindudel ja enamal jaol kaladel on väike pääaju võrdlemisi suur (1. joon.). Aru-

1 joon. Pääaju pikiläbilõikes. V väike pääaju.

saadav, sest siin nõuab tasakaaluhoidmine alalist ja osavat juhtimist. Roomajate ja kahepaiksete juures on väike pääaju tõesti väike, imetilluke, — ei ole ju roomamine ja hüppamine suur diplomaatlik vägitegu.

Väike pääaju ja selgrooüdi võivad ainult siis tasakaaluliigutuste juhtimist toimetada, kui nad keha oleku ja

liigutuste üle alatasa teateid saavad. Neil peavad olema oma teatesaatjad, kes neid informeerivad.

Ja need teatesaatjad on tõepoolest olemas. Kõigepeält — silmad! Pigistage silmad kinni ja katsuge kõndida, — eks teki iseäralik kindlustustunne, eks ole keha oleku kujutus palju segasem ja eks nõua tasakaaluhoidmine nüüd palju enam tähelepanu kui harilikult? Palju alalisemaiks teatesaatjaks kui seda on silmad tuleb pidada nahas asuvaid tunderakke, mis oma kogusummas moodustavad n. n. kompamismeele. Keha liikumiste tõttu nahapind paindub ja liigub, ja ta tunderakud ärrituvad. Riiete ja asjade hõõrumise ning puudutamise korral sünnib sama. Saadud ärritused muudetakse „teadeteks“, ja need rändavad tundenärve kaudu kesknärvi-kavasse. Keegi füsioloog tegi sarnase katse. Ta kokainiseeris oma katsealuse inimese käsivarre. Katsealune ei saanud nüüd silmade abita kahvli suhu juhtida, samuti lusikat „õieti“ käes hoida. See tuli nähtavasti sest, et naha tunderakud ei saanud nüüd selgrooüdiile ja pääajudele teateid saata, sest kokaiin on säärane märk, mis tunderakkude, üldse meelerakkude, tegevuse halvab ja lõpetab.

Käsi käes naha tunderakkudega on tegevuses terve leegion tunderakke, mis asuvad keha siigavamais osades, muskklirakkude vahel, künnapites, sidemelis ja mis oma kogumikus moodustavad sisemeele. Keha liigutuste puhul nad ärrituvad, ja igaüks neist läkitab nüüd kohusetruult vastava teate kesknärvi-kavasse. Pajude rakkude poolt tulnud teadetest, neist meie keha Morse märgikesist, osatakse siin aru saada ja asjade seisukorra kohta kujutus luua. On keha kauemat aega tardumult paigal olnud, siis ei teki sisemele rakkudes ärritust, siis kaob ka pikkamisi teadmine keha seisaku üle. Iga järsk liigutus loob siis sellest jälle selge kujutluse. Hoopis raskem on asi siis, kui sisemeel on halvatud. Säärased haiged seisavad piisti ainult siis, kui nad oma kehaosade seisakut näevad. Säärased haiged ei tea oma kehaliikmete olemasolust siis, kui nad neid ei näe, midagi. Saksa arst Strümpell kirjeldas haiget, kelle käe sisemeel oli halvatud. Silmade kontrolli all võis see haige oma kätt liigutada, pööras ta aga need kõrvale, ehk pigistas kinni, siis oli liigutamine võimatu. Tõstis ta silmade kontrolli all käe üles ja pigistas siis silmad kinni, siis langes käsi pikkamisi alla, haige ei teadnud aga ise sest midagi.

Sisemeel on eriti jalapõhjades välja arenenud. Väike vääratust, ja juba on see kesknärvi-kaval teada. Lendurid, kelle jalapõhjad keha rõhumist ei kannu, võivad udu sees kergesti eksida, orienteerumine ruumis oleku üle on raske, sest istumismuskklites asuvad sisetunde rakud on väikesearvulisemad — ja ei ole küllaldaselt välja arenenud. Võib olla, tuleb nii mõnigi lenukihukkumine selle asjaolu arvele kirjutada.

Jalapõhjade sisemeele arenemine tuleb pääasjalikult harjutuse arvele kirjutada. Harjutus teeb meistriks, — see igavene tõde maksab ka siin. Seda võime otse

näha! Kui teete näit. esimest korda kehaharjutusi, kui käib komando: käed kõrvale välja sirutada, kehaga õige nurga all! siis ei tunne te kunagi, kas käed on õieti välja sirutatud või mitte. Alles v a a d a t e s näete viga ja parandate nad. Korduvad aga need harjutused, siis muutub sisemeelse funktsioon täpsemaks, täielikumaks ja te võtte iga väikest liigutust ja väärvõtet t u n d a. Kogu kehaliigutuste arenemine, käimaõppimisega alates ja plastikaga ja kõiel käimisega lõpetades, mängib sisetunde arenemine väga tähtsat osa. Muidugi ei saa unustada siin ka kesknärvikava ja kogu närvikavalise mehhanismi arenemist.

Päälle silmade, päälle kompamisele ja sisemeelsele on aga veel üks välisministeeriumi teatesaatja — t a s a k a a l u e l u n d! Et midagi sellesarnast tõesti on olemas,

seeda näitab muuseas vee all viibimine. Vee all viibides on kõik kehaosad enam-vähem ühesuguse rõhumise all, kompamis- ja sisemeel ei saa teateid saata, kuid normaalsel inimesel on ometigi kujutus sest, kus on „ülal“, kus „all“. Hüppab ta näit. kõrgelt kaldalt sügavasse vette, siis teab ta end ujumishigutuste abil jällegi vee pinnale juhtida. Teisiti on see aga enamajao kurtummade juures. Nad on vees olles täiesti abitud, sääl on nad igasuguse kujutluse keha olekust kaotanud. Surma hirmus peksavad nad käte ja jalgadega ja alles silmi avades pääsevad nad uppumishädaohust. Tuleb oletada, et siin see isesugune „tasakaaluelund“ on rikkis ehk puudub. See on ka tööpoollest nii. Kuid sest — järgmisel korral.

(Järgneb).

S. Wörishöffer. Noorsoole toimetanud Victor Neggo.

13

Noormehed sammusid läbi igasugu lõhnadega täidetud saali ja jõudsid vastuvõttekotta. Siin mängis üks muusikameeste salk ja täiesti valgesse rietatud tantsijannad liikusid aeglaselt lueldes sissekäigu poole. Nad saatsid iga tulijat kuni kolmanda ruumi, armukoja, ukseni.

Siin seisis kuulus, kogu Indias oma tuhandete jumalate ja alamjumalatega austatud Dshagannadi armukuju. „Mihline kole moonutis!“ Noormehed vaatasid üksteisele otsa.

Nad lähenesid ilmatuurele kujule ja kahetsesid väga, et neil polnud joonistusabinõusid selle jäädvustamiseks.

Kulla ja pärlitega kaunistatud kõrgendusel seisid kolm kõrget ja laia liivakivist rahtud kuju. Neil puudusid inimese kehaliikmed, küll olid nad aga trevil, moonutatud inimnägudega varustatud. Ülespoole teravaks muutuv kivimürakas oli kaetud raske tiheda riide nagu rüüga ja kaunistatud pärlikeedega. Sellelt tõusid kõrgele üle pää kivisambad, nagu käsivarred käteta. Suured ringid kujutasid silmi, lai õõnsus suud ja mingi konksutaoline joon nina. Kõik see oli vormitu, inetu ja ebamäärane.

„Kas mõistad seda?“ sosistas Richard. „Miks ei anta ometi oma armsamale väärumalale ilusamat nägu ja vastavamat kuju?“

„Siin kannab ju kõik lõustu. Vaata ometi vaid usklike, kuidas nad kõige parema oma põludelt, ka ilusamad pärlid ja kalliskivid koletise jalge ette asetavad!“

„Ning sääl — tööpoollest need on ju tuttavad Elephanta saarett! Mees okkaliste kuniidtega ja too, kes vahetpidamata oma keha kõigutab. Niiid koguvad nad

usurändajailt rikkalikke andeid; nende narmendavad liibud, nende viletsad, kidurad kehad äratavad üldist kaastundmust.“

Need olid fakiirid, kellega Tippoo tol õöl Elephanta saarel nii ägedalt oli riitunud, kes talte nelle pakutud raha pahaselt jalge ette heitsid. Välgusarnaselt vilksahtas tol korral jälgitud sündmus Richardi vahusilmade eest läbi. Mis oli härjapõlvlasele nende fakiiridega tegemist, miks vihkasid nad teda?

Ja niiid sattusid kerjajate ja noormeeste pilgud vaatamisi. Fakiirid hakkasid isekeskis väga elavalt kõnema ja heitsid paljutähendavaid pilke poiste silmis.

„Nad on me ära tunnud!“ mõttes Richard. „Jgatahes tahan sest Hondinile teatada.“

Noormehed läksid niiid neljandasse saali, Vishnu kujuga pihamasse paika. Siin võlvis end kuplitaoline katuse kaunikeses kõrguses. Kolmkümmendseitse imekaunist sammupaari, kõik rikkalikult kaunistatud, kandsid läge.

Kui noormehed jälle tänavale tahtsid astuda, said nad uue usutlemise osallisteks.

„Kas töotad vandega, et templi saladusist kellelegi sõna ei ütlet?“ küsis piikhi brahmin.

Richard raputas pääd. „Jah! Ma pole üldse mingit saladust näinud.“

Vihane pilk tabas ta. „Hoidu jumalate viha eest!“ oli vastus.

„Seda teen kindlasti. Aga milleks see sedelike?“ „See on veksel ja sa pead sellele alla kirjutama. Maksmise aja ja koha tohid ise määrata.“

Richard naeratas. „Oled väga lahke, brahmiin. Kahjuks ei mõista ma sõnagi teie keelest kirjutada.“

„See tähendab, sa ei taha maksa. Mõtle Yama*) õudse koja, mõtle ahvijumala poolt määratavate karistuste pääle!“

„Taevane isa, ka ahvijumal on teil olemas?“

Brahmiin näitas eraldiseisvale kõrgele kivisambaile lõvivärava ees. „Kas näed sääl ülal toda jumalat? Etteheitvalt vaatab ta alla sinu pääle! — Kürestil kirjutata vekslile alla.“

Richard ja Oskar aga, kes salaja üks-teisele märku andes kokku olid leppinud, kasutasid silmapilkset suuremat usurändajate tungi ja lippasid õnnelikult ahne templisulase küisist minema.

Värava ees samba otsas kükitas ka tööpoolest must ahv. Ka tema oli annetatud ohvriandidest täpselt oma osa saanud. Pentsik jumal näis päris lõbusas meeleolus oma kõrgel altaril küürutatavat — mõlemad noormehed naersid talle siidame põhjast vastu.

Nüüd järgnes kõõgiõue vaatlemine. Dshagannadi pühal asus Puris enam kui kolmsada tuhat usurändajat. Ei möödu aga ühtki päeva aasta jooksul, mil vähem kui viiskümmend tuhat kohal viibiks. Kõik need inimesed toovad ohvriannina tolduaineid kaasa. Neli korda päevas lukutatakse tempel, et määratumaid tagavarasid kõõgi-ruumidesse toimetada ja ühtlasi rahvale ette luisata, et müüid kivikujud einestavad. Kuid isegi tuhande brahmiini ja templisulase õnnistatum isu ei suuda määratumaid tagavarasid hävitada. Seepärast löid väärjumalate preestrid endile nende riisi- ja viljakuhjade abil uue sissetulekuallika. Nad keetsid ilmatu suurtes kateldes annetatud tagavarasid ja müüsid nõnda valmistatud „piiha toitu“ soolase hinna eest samadele tsikulle, kes varem samu tolduaineid armukujule ohvriks töid.

Kõik usurändajad peavad erandita brahmiinidekt

kogu palvetamispäevade toldumoona kaffi raha eest ostma.

Kõõgiõue sillutatud pinnal kaovad kõik seisusvahed. Vürstid ja keriajad söövad sama toitu samast anumast.

Siin asusid ka keriajad, kes olid tõotanud end kunagi mitte pesta. Kõik vähegi mõeldavad putukad, isegi ussikesed, imesid nende luukeredele sarnanevate kehade verd. Nad seitsid teistest kiill pisut eraldatult, kuid mööda pääsemata pidid teised sööjad neid nägema. Ko-

gu avar õu sarnanes igasugu hirmsate pahede, vaesuse ja viletsuse näitusele.

Ka mõlemad Elephanta kerjused olid siin. Kui meie sõbrad neist mööda sammusid, peatas üks neist noormehed järgmise küisimisega:

„Sahib faringi, kas sina pole too noormees, kes ussitaltsutaja Tippooaga Elephanta koostas kohas?“

Richard noogutas. „Jah, see olen. Aga, kulla sõber, mell mõlemil pole ühtki peid, mida sulle võiksite annetada.“

„Seda pole ka vaja, pahume ainult meile lahkelt teatada, kus Tippoo praegu asub? Kas vliibib ta Puris?“

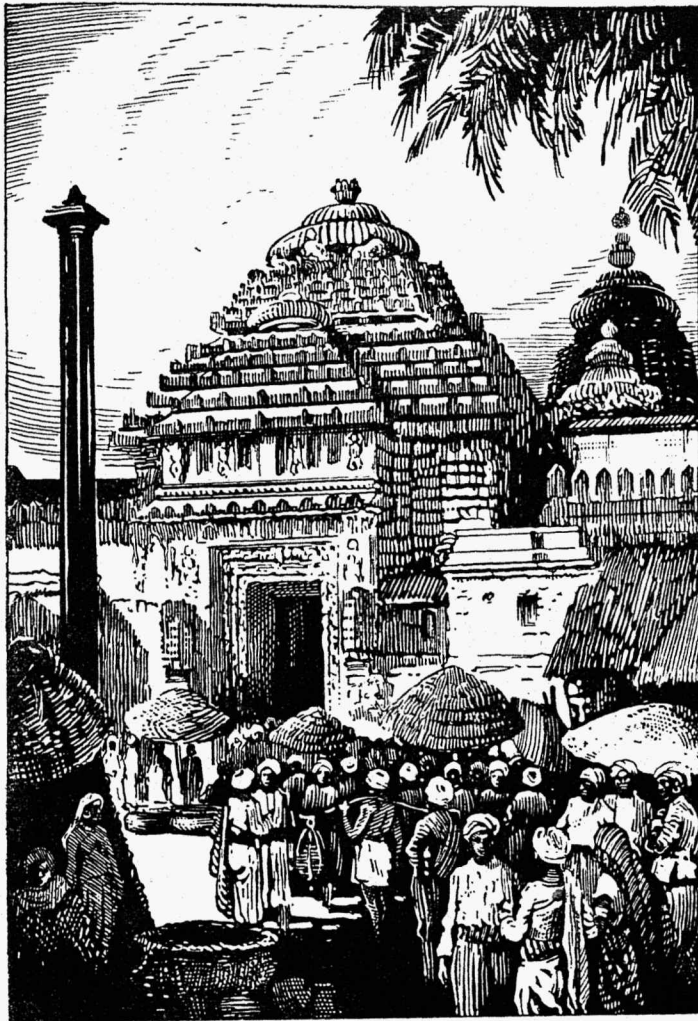
„Jah. Elame „Krokodilli“ õõmajas.“

Kerjus noogutas rahuldatult pääd. „Tean juba!“ ütles, „tean juba! Ons sul isu, faringi? Ole lahke, söö.“

Ta pakkus nalle oma riisipudrunõu, kuid noormehed tänasid ja ruttasid õõmajaja. Siin pakkus end silmale templiõue etule sarnane piit. Kõik ruumid olid täis kiilutud, iga paik, iga nurk oli kasutamisele võetud. Isegi Dshumbo hiiglakeha all lamasis usurändajad. Naised ja lapsed olid suures ülekraalus. Nende hulgas oli jälle üheksa kümnendikku haigeld ja surmani kurnatuid.

Õhk oli majas lämmatav. Kõigis ruumides valitses äärmine mustus. Pärismaalised arstid ja nõiad müüitasid igalpool oma imelikke ravitsusvahendeid ja arsti-rohte. Vürstide sulased raiusid mõõkade ja keppidega endile rahvahulgas teed. Veiderdajad, fakirid, tantsjanad ja kaubitsejad ajasid kõik läbisegi oma äri.

Raske oli härjapõlvlast leida. Viimaks silmasid nad

*) Yama (sanskrit) — Vana-India müütoloogia esimene inimene, pärast surmajumal ja allilma valitseja.

ta tilke müümas ja kallid raha eest luid asemele venitamas. Nad astusid ta juure ja jutustasid talle kohtamisest Elephanta fakiiridega. Tippoo ehmatas oli nõnda suur, et pudelike ta näppude vahelt maha kukkus ja kliirisedes tiikkideks lendas.

„Mees kuulidega on siin? Kas oled selles kindel?“

„Ja muidugi“, vastas Richard imestades, „kõnelesin ju temaga“.

„Ning ta ütles et ta mind siia otsima tahab tulla?“

„Ma arvan küll, igatahes päris ta sinu järele.“

Tippoo vaatas kõrvale. „Hää küll,“ vastas ta väriseva häälega „hää küll. Mis ei peaks ma ka tolle mehega kõnelema? Miks mitte?“

Varsi pääle seda oli Tippoo äkki kõigi haigete ravitsejasega lõpul ja seletas, et tal on päävalu ja ta peab värskesse õhku minema. Siis kadus, kuna noormeheid ühes Hondiniga lämmatavalt kuuma tuppa jäid.

Richard oli Hondini juba pikemat aega salaja tähele pannud. Igatahes teadis mahaut mõlema kerjuse siinviibimise ja see asjaolu ei näinud talle meeldivat. Ta jäi vist ka nüüd ainult selleks noormeeste juure, et härjapõlvlastele vaba toimimist kindlustada.

Richard lähenes temale. „Hondin, sa oled minu mayardar ja pead mulle sellena ütleva, mis on Tippool fakiiriga Elephantast tegemist?“

Mahaut ei vastanud kohe. „Pean sulle sellele küsimisele vastama, kui seda tingimata nõuad, faringi,“ ütles ta siis surutud häälel.

„Aga sa ei tahaks seda parem teha, Hondin, eks ole?“

„Jah, parem mitte!“ kinnitas indialane.

„Oigu, siis muidugi loobun sellest. Aga see vaevab mu siidant; minu arvamine härjapõlvlastest pole hääl.“

Mahaut vaikus nii iseäralikult, et Richardi rahutus kogu aja süvenes. „Hondin,“ sosistas ta, „kas Tippoo on ehk mõne kuriteo toime pannud?“

Indialane raputas pääd. „Ei! Teista arvates vähemalt mitte. Võid rahulikult mõlemad kerjused unustada, faringi. — Sinule ja Oskarile ei too nende ilmumine mingit paha.“

„Ja seda võid vandega kinnitada, Hondin?“

„Vannun seda sulle jumala nimel!“

Richard tõstis imestades pääd. „Jumala?“ kordas.

Kurb naeratus mängles elevandijuhil huultel. „Või Brahma!“ ütles ta. „Mis tähendus on nimel?“

Nad ulatasid üksteisele käe ja ei kõnelnud enam. Richard oli vähemalt seks silmapilguks rahustatud.

SEITSMETEISTKÜMNES PÄÄTÜKK.

Kerjus Baulambal. Dshagannadi vankripüha. Baulambali hukkimine. Koofera. Khānide maal.

Tänaval seisis Tippoo ja pilus igasse külge. Et fakiir veel täna teda tuleb külastama, ses oli ta kindel; ta soovis aga, et nende kohtamine sünniks nelja silma all. Tippoo valvas ust ja mõlemad tänavapooli. — Sääli lendas äkki kuul õhku, veel üks —.

Sääli lendas äkki kuul õhku, veel üks —. Tippoo teadis, mis see tähendas. See oli oodatud fakiir.

„Baulambal!“ hüüdis ta poolsosinal.

Kerjus ehmatas. „Kes sääl on? — Ahaa, sina ise, Tippoo? Kas ootad mind?“

See kõlas kaunis pilkavalt, aga Tippoo näis meelega pilke jätvat tähele paumata. „Tulid mind otsima, Baulambal, eks ole?“

„Endastki mõista. Noormees vist kõneles sulle juba sellest!“

Ja lähemale astudes, kuna mõlemad okaskuulid vahetpidamata ta käsi veristasid, sosistas ta: „Kas sul nüüd see raha on kaasas?“

Härjapõlvlane kahvatas. „Kas ikka alles tuhandeist hõberupiaist und näed, Baulambal? Kas usud, et mul neld on? Kes su üldse siia tõi?“

Fakiir vangutas pilkavalt ärvitades pääd.

„See pole sinu asi, mu kallis Tippoo. Sa arvasid, et vabaned vastumeelt võlausaldajast, kui talle Elephanta koopas ta palvele kaasa reisida eitava vastuse andsid, hiihi, nüüd alles märkad oma eksitust. Mina olen siin ja nõuan oma raha.“

„Kui palju?“ ähkkis ussitaltsutaja.

„Poo! sest, mida Bombay lord-ülemlkohtunik endaga ühes kandis, kui ta teel oma villasse kägistasid. Sa röövisid ta paljaks ja peitsid ta pöösastesse. Kas pean sest Inglise ametiasutustele teatama?“

Härjapõlvlane oli seda ähvardust juba oodanud. Kuid siiski kohutas see teda. „Baulambal,“ ütles ta, „sa eksid täiesti. Sellegi pääle vaatamata pakun sulle tuhat rupiat!“

Fakiiri silmi tekkis lõõmav tuluke, kuid ainult vilkaks, siis valitses ta jälle enda üle. „Kakstuhat!“ hüüdis ta.

„Nõnda palju mul ei ole ja mul on ka võimatu sarnast summat kusagilt laenata. Pean seda homme alles teenima.“

Tippoo vaatas maha. Võib olla tahtis ta teise eest oma pilkude saatanlikku läiget varjata.

„Ma ei taha sind petta, Baulambal, usu mind,“ jätkas ta seepäele. „Jää siia minu juure õomajaale, kuni homme tarvilise summa olen teeninud.“

Fakiir noogutas. „Seda ma teen, Tippoo. Ka sinu lahke kütseta poleks ma siit enim lahkunud, kuni oma raha kätte olen saanud.“

Härjapõlvlane hingas sügavasti. „Hää küll, olgu siis nõnda, olen sellele peri, Baulambal. Aga kas me ei läheks nüüd puhkama.“

Fakiir noogutas. Vaikides astusid mõlemad ma'ja. Tippoo heitis oma kaaslaste kõrvale pikali ja Baulambal valis endale nagu koer puhkepaiga ukse ette.

Härjapõlvlaste silmad põlesid nagu röövloma omad. Ta naeris endamisi ja hõõrus salaja käsi — väga meeldiv mõte näis teda rõõmustavat.

Järgmisel hommikul algasid suure vankripüha pidustused pikal kitsal tänaval väljaspool linna. Sügav, kallak tänav viis templist allamäge vabale platsile; siin peatus protsessioon ja liikus aeglaselt jälle templisse tagasi. Mõlemalpool tänavakallakul seisid usurändajad tihedalt ridades, et näha, kuidas väärijumala kuhu neist mõõda sõidutatakse. Tänaval endal ei tohtinud ükski vaatlajaist aset võtta.

Ka mele sõbrad asusid aegsasti teele, et pääseda päältvaatajate esimesse ritta.

Sõidutee oli küll vähemalt tunnipikkune; aga ka usurändajaid oli sadandeid tuhandeid. Seetõttu tuli ikkagi tublisti vaeva näha hää ja ülevaatliku koha omandamiseks.

Jumal Dshagannat sõitis oma ustavaist sulastest tõmmatuna tigukäigul edasi. Igale usurändajale jätkus küllalt aega pidurongi vaatlemiseks ja jumala möödalikumise ajal palve või tänuavalduse ettekrandmiseks. Mida täna jumalalt paluti, seda pidi ta tingimata täitma. Ses ei kahelnud keegi.

Päike kõrvetas tulikuumaft, kui kõik need tuhanded hinnast välja liikusid ja kõigepäält jumaluse vankri imetlesid. See toetus kaheksale rattale. Neli kullatut, pärlite ja lilledega rikkalikult kaunistatud sammas kandis kuplitaolist, kõigis värves virvendavat, kaunist ja suurepäraselt metallkatust, nagu seda ainult hommikumaa kujutlusvõime suudab kehastada. Kogu selle toreduse pääle vaatamata oli see eespoolseisev, nefinurgeline ja pärstihi ruum ainult vankertempli eesõueks, kuna pühama paik, väärjumala kuju aujärg, kaugel tagapool asus.

Pühamat paika piiras elusuuruses raiutud irvitusnägudega varustatud kivikujude rõngas. Sambaid siin küll ei seisnud, seevastu langesid siin Kashmiri purpur- ja kuldkoed püvedena alla, lehvisid lüppudena igasse külge ja katsid vankri põrandat. Pärlikeed rippusid katusest, kuld ja kalliskivid sätendasid päikesepaistes, vilekordne hoone tugenes eespoolseisvale kuplile, ilmine ikka alumisest pisut vähem, kuni viimaks isegune vähmavarjugaoline ehitus ainsale sambale tugenedes kõrgele õhku tõusis.

Selle vägeva ja toreda torni taga kiikitasid kaitsjainina jällegi kaks irvitavat jumalakuu vastikute moonutisnägudega.

Mõni sada brahmiini vedasid ja liikkasid vankri lõvivärava ette. Muusika mängis, tantsjannad keerutasid ümber sõiduriista, tuhandepäälne rahvahulk hõiskas ja preestrikoor laulis. Tasakesi avanes värav, kolmepäälne moonutiskuju ümus nähtavale ja tõsteti vankri asurvasse templi. Rongikäik algas.

Aeglaselt liikus ta tänavat mööda edasi. Seda tundi olid võltsamad kõigist neist tuhandeist võltsast oodanud, selle tunni pääle oma lootused pannud pikal rännakul veriste jalgadega ja verise südamega. Armukuju pidi seda kuulda võtma, mida nell talle oli öelda, pidi seda mõistma ja armulikult palveid täitma.

Kuivanud, kõhnad käed sirutusid talle vastu, aukuvaatumud, kurvad silmad vaatlesid vankri viirstikku toredust. Siin seisis ema, kes hädasti oma haige lapse eest palus, sääl pime, edasi jalutu, keda kaks meest käitel kandsid.

Ning niid käis tume sumin läbi rahvahulkade ridade, teatud ärevus võttis maad. Tippoo, Baulambal ja mele kaks noort sõpra olid oma seisukoha tänavaga õige kitsa ja kallaka osa ääres valinud, käänaku, kust rasket, laia sõiduriista ainult suure vaevaga läbi võis juhtida. Kümme hobust, täiesti valged, ilhegi veata, vedasid teda. Kaks brahmiini juhtisid esimest hobusepaari.

Siin liikus rong veldi kiremini. Nagu maruline tormi mühi paisusid tuhandete hääled ühiseks vägevaks kohinaks.

„Annetä meile tervist ja teenistust, vägev Dshagannat! Kildetud olgu su nimi kõige eest, mida sa seni meie hääks oled korda saatnud!“

„Baulambal!“ sosistas niid Tippoo.

Fakir kummardus ta poole, kukkus aga järgmisel hetkel kõrgeletõstetud kätega teeservalt alla otse jumalavankri rataste ette. Ere, läbilõikav karjatus ta huultilt kadus üldisesse mühihääsesse ja kisas.

Esimesed vankrirattad veeresid üle ta rinna ja lihtsusid ta sodiks.

„Kõigevägevam jumal!“ hüüdsid noormehed nagu ühest suust.

Tippoo naeratas. „Noh, mis siis nii iseäralikku on juhtunud?“ ütles ta rahulikult. „Baulambal ohverdas end, nagu väga paljud teisedki.“

„Sääl!“ jätkas ta kiirelt. „sääl! ja sääl! — see on üsna igapäevane nähtus.“

Mis niid järgnes, seda unbkandugi kirjeldada oleks võimatu. Kes end kolmepäälise jumala vankri rataste alla heitis ja purustada lasi, seda peeti Indias tol ajal õndsaks, seda ootas samal tunnil paradis kõigi jumalikkude rõõmudega — mis ime siis, et ikka usuhullustajaid leidis, kes enda sellele hirmsale surmale pühendasid ja seeläbi oma pattude lunastust soovisid kindlustada. Ka seekord olid mitmed fakirid endatapmise otsustanud ja, kui Baulambali keha ussitahtsujata ootamatu tõrke tagajärjel alla tänavale lendas, tärkas seni alles muin vägeva valmistuse tunne nagu nõjaväl. Mürijev hõiskamine tervitas Baulambali kukkumist; plaksutati käsi, kriisati meeletult ja kui veel kolm fakiri hõisates ja lauldes alla sööstisid, tõusis kära uimastava kraadini.

Iga kõri kisas, iga käsi keerutas õhus, iga keha väänles hullumeelses tantsus.

Näis, kui oleks kõik need tuhanded äkki mõistuse kaotanud.

Aeglaselt kadus vanker tänavaga sügavusse.

Ja järkjärgult muutus kõik vaikseks. Paivetajad ei karjunud enam, laulud vaikisid, valmistuslained raugesid põrmuks purustatud laipade vaatlemisel.

Mulk mulgu järele tekkis vaatlejate ridadesse. Sosistati ja rutati surmaväljalt minema. Ka Tippoo manitses kärele lahkumisele.

Richard võpatas. Ta hinge tungis ikka uuesti mõte, mida asjata püüdis eemale tõrjuda. Tippoo oli rolmari. Kas kavatses ta ka tema ja Oskari vastu kurja?“

Usurändajate vool liikus kodu poole; kõige agaramad olid vankrite järele jooksnud, et näha, kuidas brahmiinid väärjumala kuju jälle templi kandsid, teised seisid salkades koos. Suust sugu liikus sõna — „koolera“. Inglise väitskaltse ametnikud valvasid tänavatel ja õuedel, vabadel platsidel põlesid väävel ja tõrv, ning siin-sääl kantl vaiksest valgesse rüüsisse mähitud laipa külrel sammud hinnast välja suure hana juure, kus värkse tubi jalakõrgusest maad kattis.

Koduteel kohtasid Tippoo ja ta kaaslased aiatl illemist kehaosa kõigutavat fakiri. „Kus on Baulambal?“ küsis ta rahutult.

Tippoo näojooned jäid külmaks. „Paradlisis,“ vastas ta. „Baulambal ohverdas enda Dshagannadile, nagu need nooredmehed siin oma silmaga nägid.“

Fakiir pörkas hirmunult tagasi. „Kas tõesti nägid seda?“ hüüdis ta.

„Aga muidugi. Seisin üsna ta läheduses.“

„Kerjus pööras minema ja kerjus: „Aidake, aidake!“ Kuid äkki hakkas ta tuigerdama. „Mul on koolera! Oh, need valud! Ja Baulambal tahtis raha minuga jagada, seda suurt rahahuika! Neetud olgu see mõrtsukas! Neetud!“

Ta väänles krampides maas. Inimesed põgenesid igas summas, nõnda kardeti seda hirmsat haigust.

Tippoo kahmas põuest pudelikese ja jäi mõned tilgad, siis pakkus ta pudelit oma kaaslastele. „Võtke, võtke — see haigus hakkab! Aga tulge ju ometi kord — mis puutub see meisse, kui mõni kerjus sureb?“

„Kas tohime teda abilitult lamama jätta?“ hüüdis Oskar pahasekt.

„Linnavahtid koristavad ta ära. Ruttu, ruttu!“

Ta kihutas noormehe äärmisele kiirusele; Ta kurikaval nägu ilmutas sisemist võidurõõmu. Ka teine kerjus oli ju nüüd surnud. Kui armuline oli ometi saatus Tippoole!

Hondin oli pidustusest eemale jäänud. Ta toetus talli uksepiida majale ja Dshumbo seisis ta kõrval. Veerand tunni pärast algasid harilikud etendused. Tippoo tantsis ussikuningana naeratava näo ja rahuliku siidamega. Mõrtsukatöö jumalanna Bhavani auks, piha eesmärgi äraandja kõrvaldamine näis kivistunud siidamega roimariile kildurväärt teona.

Dshagannadipäeva teenistus oli olnud ilirikikalik. Tippoo turban ei mahutanud enam õnnistuse küllust. Igasse riidevõti ja kandetooli seinasse pidi raha peitma ja teekonda Kalkuttasse võis rahul olles alustada.

Puris möllas koolera. Tippoo hüitles rõõmu pärast,

kui väike seltskond jälle värskesse, rohelist metsa jõudis. „Ma ei taha veel surra,“ tunnistas ta. „Ei, veel mitte. Väga mõnus on teadmine, et su tulevik on hästi kindlustatud, jah, väga mõnus!“

„Õieti,“ lisas ta juure, „võlgnen teile mõlemle teie teenistuse eest pisut raha; aga lapsed, pean teie eest ka palju kulutama. Madrassis muretsen teile hää mere-mehevarustuse.“

Richard noogutas. Oskar aga tarvitas lähemat silmapilku, mil nad ükski olid, sama aine käsitlemiseks. „Arvan, et juba Kalkuttas endale mõnel laeval teenistuse otsime, eks ole, Richard? Mul on juba villand sest ringirändamisest!“

„Mul ka, aga — mu sõna on mulle piha!“

Oskar naeris. „Sellele roimariile antud sõna?“

„Pea, mida olen lubanud.“

Oskar raputas pääd. „Siis võiksid seisukorda sattuda, et ükski Tippoo ja Hondinga edasi pead reisisma,“ ütles ta. „Mina ei tunne end küll kohustatud olema kellegile antud sõna pidama — ja muud Tippoo ei ole kui kelm.“

Richard vaikis, ta ei armastanud sõnutleda ja talle oli ka vastumeelt tunnistada, et elevantjuhust lahku-mise mõte talle haiget tegi. Silmapilgul oldi ju ka alles Kalkuttast õige kaugel.

Nende teekond viis neid nüüd läbi metsikute, sõjakate khandide maa. Khandid, arvurikas ja vapper rahvas, kuuluvad jõukamate hulka kogu Indias. Suurepärase metsad vahetusid roheliste, villjarikaste orgudega, jõgedega täis krokodille ja dshunglitega, milles rändajad pühvikarje, ninasarvikuid ja lugematuid antiloope koh-tasid.

Külades osalt kivist ehitatud hoonetega, võeti neid igalpool tahkesti vastu, kuigi nad kõige eest pidid maks-ma ja Tippool vähe võimalust oli oma ravitsuskunsti näidata.

(Järgneb.)

Unistus kooliteel.

Irma Truupõld.

*Veel kui on meelen võimsad muinaslood
ja juuksepatin lilleline pael,
nii hoolega on varjat lapse kael,
siis südamen on muinasmängu noot.*

*Nii jookseb kooliteele, päake mõttein,
et vaevalt tereteleb tuttavaid,
ta jälgib nägemusi hulkuvaid,
kus kuningannana ta esineman ehtein.*

*Ta ratsuteleb valgel hobusel,
pään hülgab tulikullast tähekroon,
nii sõidab lossi, ootaman kus troon.*

*Veel kuulab sosistavaid tuulesid,
veel sädelevad silmad luulesid, —
kui kooliuksel värahtub ta käsi.*

MEIE KOOLID.

LÕUNA-EESTIS.

Saue algkooli õpilaste mälestused õppekäigult.*)

Lehitsen läinud kevade ilusamat mälestust — õpilaste reisimuljeid L.-Eesti õppekäigust.

Iga üksiku iseloom peegeldub siin edasi andes üldiselt seda, mis teda eriti valdas. Ühed teevad faktide asjalisi loetlusi segamini luuleliste vahepalladega, teised anduvad rohkem luulele. Õppereis algas Saue (Harjumaal) 2. juunil, esimene peatus oli Tartus, säält Otepääl ja Pühajärvele, Valka—Petersi—Valka, läbi Läti Viljandi, Viljandist tagasi Sauele, kuhu jõuti 7. juunil. Osa võtsid üheksa õpilast (V kl.) ja üks õpetaja.

Üldist eelvust, mis eelaimdusi toitis, iseloomustab väljavõte — ühe kirjatöö algus:

„Möödus talv ja jõudis kevade. Nagu mahe laine käis Saue algkoolist üle, õppekäigule lõuna Eesti, mägedemaale, ning vaatlema sinisäraavaid järvi orudes. . . Oli kui üleriikline pühha, päike paistis nagu õrnema punaga, kuna lindude laul etterääkis kaugetest muinasjutulistest kohtadest. . .“
Felix Dunkel.

Lõuna-Eesti maastik on muidugi silmapaistvam reisi nähtusis, millele kõik mälestusis rohkesti tähelepanu pühendavad.

„ . . . Vägeval lõppes silmapiir juba vilja põlluga, mida lõunapool tihhti ette tuleb, kuid põhjas ei saa seda kunagi näha. Edasi minnes vaheldusid küngastel põllud ja heinamaad, kus orus asuvatel küladel ainult katused küngaste tagant välja paistsid.“
Magda Meenkof.

„ . . . Väiksed järved küngaste vahel teid seda väga luuleliseks. . . Lausmaal üleskasvanud reisijatel oli väga raske mägede harjale ronida, veel pahem aga alla tulla.“
Heinrich Piin.

„Põllud on seal isemoodi, mäest üles teiest alla. Täiesti paneb see põhja eestlasi mõtlema, kuidas võib seal hobusega töötada. . .“
Elmar Pless.

„Võis märgata teistsuguseid rahva kombeid, nagu sulastel väikesed majad, punasest sauest laudad ja sead ja lambad ühes karias. . . — . . . tihedad küngad kaetud halja muruga, vahete vahel järvedega, mis siniselgena orudes helkisid, ehk tumetõsine jõgi lookles kangana läbi ahelküngastiku, palistades silmapiiril metsasalku; vaade vaate järele levis silmis, nagu kino linal, ning maal is mälestusesse igavese vaate, mis ei unune.“
Felix Dunkel.

Iseäranis meele jäävana tundub maastik Pritsult Otepäält, sõites autobusil ja andudes vaatlustele. Pääle valdava kihutuse märgivad maastikku:

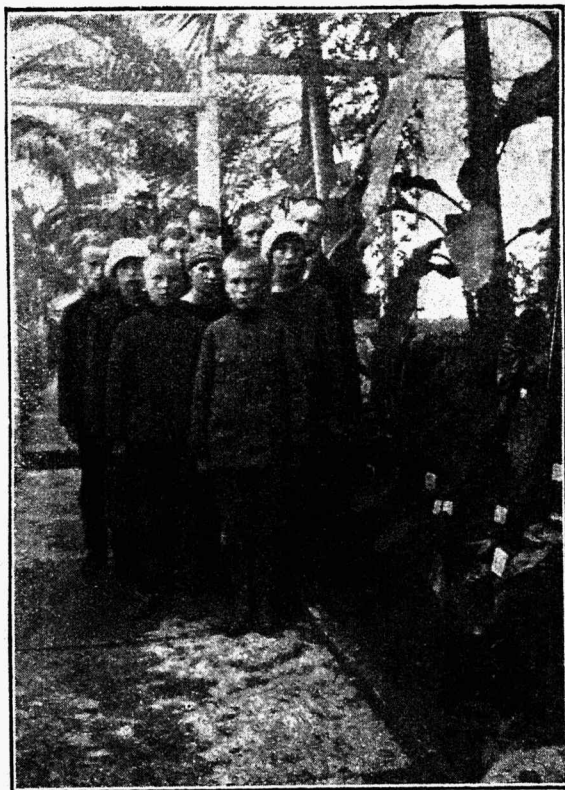
„Nüüd alles tuli ilus lõuna Eesti maastik. Igasilmapilk võisid näha küngaid ning selgeid oruojakesi nende vahel.“
Magda Meenkof.

„Tolmu keerutades sõidab omnibus mäest üles ja alla, tehes põhjala lausmaalastele muga-

vaid küigutusi, see oli pilk, kus kõik rõõmu ühiselt jagasime. Päikese veerev pilu kaugel järve taga pildus sädemeid üle küngaste, kummas hele hallil maanteel ja punastel liiva küngastel, nagu näidates milline on lõuna Eesti kevade õhtu.“
Felix Dunkel.

Muuseumidest avaldas suuremat mõju zooloogiamuuseum, millest F. D. kirjutab:

„ . . . Tundus kui oleksime troopika ürgmetsas, kus kiskjad varitsevad. . . Ka olid suuremate loomade luukered . . . ja osa mamonti luukerest, mille ees meil aukartus oli, sest luukered olid väga vanad ja vaevaga muuseumile muretsetud.“

Tartus botaanikaaias.

Botaanikaaiast mälestavad mitmed sümbolset miimooši; F. D. kirjutab:

„Oleme jälle vagusas troopika metsas. Võisime näha tähtsamaid taimi, mis kasvavad soojal maal. Rohkem meelejäävad olid miimoošad, palmid ja kaktused.“

Tähetornis oli üldine kahjatus, et kuidagi korda ei läinud pilvise ilma tõttu taevakehi näha.

Meteoroloogia observatooriumis oli tähelepanu raskem, asjad teaduslikumad, ka väsimus teel tulles tunduravam, mispärast ka noorem õppereisijalt kurdab:

*) Kõik väljavõtted õpilaste töist parandusteta.
P. K.

„Seal oli palju masinaid, milledest mulle suuremat aimu järele ei jäänud.“

Karl Käver.

Nähtud vabrikutest huvitas eriliselt Viljandi tule-
tikuvabrik.

Petseri ja setud toovad üldise elevuse kaasa, eriti õnnelik juhus — aastalaat.

Suurim naljahammas, noor K. K., kes masinaist, ka huvitavamaistki talle, vähe räägib, satub elavasse tuiju:

„Petseri jõudsime haruldaselt tähtsal päeval, Petseri aastalaada päeval. No müüd vaata, et... Kirju voogav rahvalaine oli ümber ringi. Igal setu eidekesel ja neilul oli helmed ja rahad, suured sõled rinnas ja triibulised kärendavad seelikud seljas. Kuulsin nende keele murret, mis väga naljakas. Astusime ka ühte teemajja, kus Vene taadid leiba hammustasid ja siis lusikaga võid päälle võtsid.“

Muigimaal läks korda tiht talu vaadelda, mida eeskujulikkude hulka loetakse ja kus oli ka eeskujulik vastuvõtmine; kõigi kahjuks ei õnnestunud aga hapupiima puudusel kama saamine.

Nähtud linnadest mälestatakse soojusega Tartut, „Emajõe linna“ ilusate varematega, millest kahju lahkuda. Ka mälestatakse tänulikult Ü. E. N. Ü. Tartu osakonna noorsoolasi, kes juhtidena abiks olid.

Kuidas me Pühajärves mõskisime.

Iseäralise tähelepanu osaks saavad Emajõgi ja Pühajärv. Suurimad luuletajad E. K. ja F. D. pühendavad neile pikki ridu, külmaks aga ei jää ükski.

„Et meil aega oli, siis läksime Emajõele sõitma. Ohk oli vaikne ja soe ning jõepind lainetu. . . . Sõidsime kaugemale välja ristlevate paatide vahelt, vastu õhetava õhtutaevasurevatele kumadele. . . . Emajõe pinnal . . . ujus imeline valgus. . . .“

Elfriede Kliit.

„Päikese viimased kiired vilkuskid Emajõe voogudel, kaugelt kostis räägu monotone, saagimine, linnast kajas vastu häälte kõmin ning rõlkkas jõe pinnal, jõgi paistis pühalik ja tõsine. Peagi ujusid kaks paati Saue algkooli õpilastega Emajõe laintel. Päike oli loojas kui paadi linna kallast puutus.“

Felix Dunkel.

Otepää maastik.

Pühajärve nägime, kui ilm õige tormiseks oli muutumas, ka oli meil rutt Pukale jõudmisega. Siiski jõudis ta jätta sügava mõju vastuvõtlikumasse hinge.

„Ja edasi sammusime läbi kevadise kodumaa, kuni jõudsime Pühajärvele. Istusime kaldale, kuulates tuule kohinat ja lainete ning metsatõnniku koorilaulu. Ilus oled sa, Pühajärv! Tahaks veel kord su juure tulla, sinu kaldal kevadet tunda ja veel kord su lainete kohinat kuulata!“

Elfriede Kliit.

„Ehk küll järv tormine oli, siiski oli eemalt vaadates see pilt nii vaikne ja pühalik, mille ees aukartus tõuseb.“

Magda Meenkof.

Kokkuvõttes reisimuljeid, mälestavad kõik ilusaid öid, kus mõnikord mängutuinas uni täiesti ununes, nagu Valgas enne ärasõitu, ehk jälle, kus põhkudel pikutades laul ja lõppemata muinas- ja tondijutud kestsid.

Reisiväsimus jalakäikudel võideti naljadega. Eriti meelejäärv reis Pühajärvelt Pukale, kus tõsiselt pingutada tuli, olles pool päeva varem Otepääl ja Munamäel rontnud.

„Oli aga käik küll tuline, kohe „viis versta veerandtumiga“. Eesmärgile jõudes ei olnudki jalad nii väsinud kui arvasime, oleks võinud ikka veel käia küll.“

August Piin.

Sõites läbi Latvia, märgib K. K.:

„Sõitsime osa teed mugavas II klassi vagunis sohvall, kus ma midugi ka tubliste tukkusin.“

Ainult Viljandist Tallinna sõites oli „pikk ja paha öö“, mil naljahammas K. K. tõsiselt kurdab:

„Mitte teragi ei saanud magada. Kui vähe silmad kinni vajusid, siis teadsid, et kukkusid. Aga kui päike juba tõusis, siis polnud enam vigagi.“

Üldse unustati reisivaev samal ajal ja üldine lõppakkord on, et „kodumaa on tõesti ilus!“ (K. K.). Ja seda rohkem armastatakse ka kodust ilu siis (M. M.). F. D. tekib „sammudes piki kodutänavas“ tahtmata nukker mõte, „kas see viimane kord peaks olema?“

Õpilane, kellel korda ei läinud kaasa sõita, kirjutab:

„. . . koolivennad kõik külast kadunud. Minul oli marssruut teada ja arvasin igapäev, kus nad juba võiks olla.“

... niisugune igatsuse tunne ... Kõik see oli nii ilus ja kõik nüüd mulle kättesaamatu. Olin ju ennegi väiksel ekskursioonil käinud ja see mulle just niisuguse igatsuse peale panigi. ... on ka tarvis vaatama minna, mis sa õppinud oled. ... Kui ekskursioonilased suurte uudistega tagasi jõudsid. ... Kirjeldati Muna-mäe kõrgust ja kiideti lõuna Eesti ilu. Ka räägiti õõsistest naljategemistest ning kohaliste elanikkude keelemurrakust ..."

Erich Küisberg.

matut mängu õues ja hiiudeid, millest „Läti rökkas“ enne lahkumist Valgast. Võitlusi unega kitsaroopalisel, kiiltult pühadelaupäeva-eelisest inimurrust.

Elavad hinges unumatud pildid läinud kevade ilusamast mälestusest — Lõuna-Eesti motiivid.

P. K—y.

Isiklikult mälestan rohkete mälestuste hulgas momente, mis õpilasis sügavaid jälgi jätsid ja mullegi ilusamaina hinges elavad. Nii Emajõe ootel ja seda metsa seest nähes vilkuvat ühe õpilase pühalik-joovastav andumine vaatlusele. Üldine vaimustus Emajõel sõudes, mitmele esimest korda veel. Kõige vaiksemaidki valdav joovastus mägedest üles-alla kihutaval omnibusil Pritsult Otepäale. Setude laada kirjususe valdavus ja kogu see omapärane õhkkond tänaval ja teemajas. Öid, mil suviöö lühike hämarus möödus laulus ja fantastilises tondijuttudes. Ülemeelikum ja lõbusam öö täis väsi-

HALE LUGU TOREDAST TUTIGA MÜTSIST.

Ants oli uhke poiss. Kord nägi ta naabril rippuva tutiga mütsi ja mursets endale samasuguse. Kuid võõra vara ei too kasu. Selle uhkustamise eest tasus saatus Antsule kibedasti kätte. Uus müts pääs, läks Ants oma tuttava preili Madliga parki jalutama.

Madlit huvitas esmalt väga Antsu uus müts. Kuid saatus purustas ühe hoobiga nende õnne. Tuul viis tuti paarikese vabele ja lõi Madlile kõvasti vastu silmi.

Karjatades jooksis Madli minema. Tahtes vabandust paluda, pidi Ants jooksmata järele, kuid tutinõör lõi puu ümber kinni ja täiel kiirusel kinni jäänud Ants pidi peaaegu murdma kaelaluu.

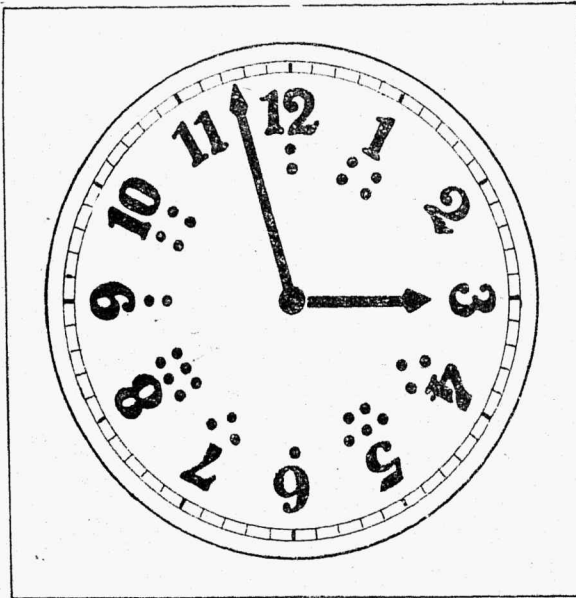
Jättes mütsi saatuse hooleks, jooksis Ants unesti Madlit otsima, kuid ei leidnud teda enam.

Kurvalt tuli Ants tagasi, kuid üllatuseks nägi, et võõras hulgas tarvitab ta mütsi ja tutti habemeajamiseks ja teeb oma tualetti peeglitliti ees.

Antsu viha oli nii suur, et hulkurvaevalt pääsis eluga.

Müts oli mokas. Ants otsustas loobuda toredast tutist ja hankida mõni aja- ja oludekohasem päakate.

Taskukell-kalender.

Jaanipäev on 24. juunil. Meid huvitab, missugune päev see võiks olla? Et end rahuldada, vaatame, kas tasku- või seinakalendrit. Juhtub aga, et meil mingisugusel põhjusel see võimalus puudub, siis on ainuke abinõu — pikk ja tüütu arvustus. Kuid siiski pole see asi nii hull; kalendri, mis igal ajal hõlpsasti kättesaadav, võib ise kombineerida, ning kui meie teda vajame, tarvitseb ainult pikku taskukellale heita ja meie soov on rahuldatud.

Selleks toimige järgmiselt. Kõrvaldage ettevaatlikult klaas taskukellalt ja märkige vastavad numbrid numbrilaua täpikestega (soovitav oleks, et märgid tehaks tuschiga, sest see on kergesti ärapestav). Täpikeste arv numbrilauaks on joonisel selgesti näha. Need täpikesead ongi taskukell-kalendri saladuse võti, millele meie edaspidised väljaarvamised rajatud.

Kaheteistkümmele numbrile vaatame nüüd kui 12 kuule: 1 — veebruar, 2 — jaanuar, 3 — märts jne. Päevade järjekord olgu:

- 1 pühapäev
- 2 esmaspäev
- 3 teisipäev
- 4 kolmapäev
- 5 neljapäev
- 6 reede
- 7 laupäev

päevad ei ole meil numbritega seotud, need olgu nii meeles (mispärast, sellest allpool).

Nüüd on kalender valmis. Vaatame, kuidas teda võib kasutada.

Võtame eelmise näite: missugune päev on 24. juuni? Väljaarvamine sünnib järgmiselt: juuni on kuues kuu. Numbrilaua on kuue juures üks täpp, arvame selle 24 juure, saaduse (25) jagame seitsmele:

$$24 + 1 = 25 : 7 = 3 \text{ (ülel. 4);}$$

jagatis andis ülejäägi neli; ülal, nagu näeme, on neljas päev kolmapäev, mida me ka teada soovisime.

Siit järgneb esimene lause (nimetame seda lauseks): ülejääk päale arvu jagamist seitsmega määrab kindlaks päeva.

Teine näide oleks: missugune päev on 15. august? Kaheksa all on kuus täpikest, järelikult:

$$15 + 6 = 21 : 7 = 3$$

Nagu näete, puudub siin üldse ülejääk, siit saame teise lause: sel puhul, kui arv laseb end ülejäägita seitsmega jagada, on otsitav päev laupäev.

Kolmas lause oleks: kui kuupäev on seitse

ehk vähem, siis saame vastava päeva otsekohe päevade järjekorra tabelist, näit.: 2. oktoober: $2 + 4 = 6$, reede.

Ette toodud olgu veel üks näide, mis eelmisest lahku läheb. Missugune päev on 20. märts? Siin, s. t. kolme all, puudub üldse märk (samuti nagu 2 — veebruar ja 11 — november). Niisugusel juhtumisel jagame otsekohe 20 seitsmega, ülejääk on kuus — seega reede.

Arvatavasti ei sünnita need „lauseid“ meelespidamiseks raskust.

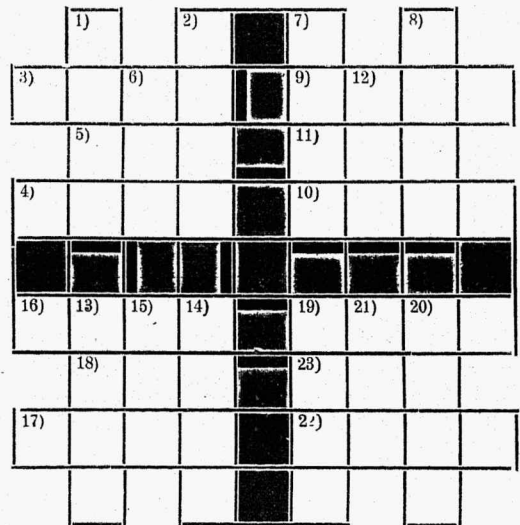
Nõnda siis võime taskukella mitte ainult kui ajanäitajat, vaid ka kui kalendrit tarvitada.

Olgu veel lisatud, et sarnane märkide korraldus on maksev ainult 1925. aasta päevade kohta.

R. F.

Ristsõnade mõistatus.

Allpool olevaisse ridadesse on paigutatud 24 sõna, mis on osalt nelja- ja osalt kolmetähelised. Sõnad algavad numbreist ja lõpevad kas keskel oleva musta ruumi või jälle välise ääreni, osalt ülalt alla, osalt pahemalt paremale poole. Igas ruudus on üks täht. Kus sõnad ristlevad, ristruutudes, on täht ühine. Sõnade tähendus seisab allpool. Missugused on need sõnad?

Ülalt alla:

- 1) Kihelkond Edela-Eestis.
- 2) Toiduaine.
- 6) Kõrge aunimi Abessiinias.
- 7) Suurlinn Norraemaal.
- 8) Suvituskohal Lõuna-Eestis.
- 12) Heinamaa.
- 13) Meesterahva nimi.
- 14) Sõmmaaeg.
- 15) Toiduaine.
- 19) Naisterahva nimi.
- 20) Eesti saar.
- 21) Mõni teine.

Pahemalt paremale poole:

- 3) Eesti linn.
- 4) Oskamatu.
- 5) Härra Poolamaal.
- 9) Pikk ja peenike.
- 10) Saamatu vastand.
- 11) Hiljuti surnud Briti riigimees.
- 16) Kihelkond Põhja-Eestis.
- 17) Jook.
- 18) Omadussõna.
- 19) Emajõe haru.
- 22) Väetisaine.
- 23) Kehaosa.